

EGY ÉLET

Írta Fekete István

A délutáni alvás után kicsit álmosan öltözködött és amikor nyakkendőjét kötötte, egy pillanatra szembenézett magával, azzal a másikkal ott a tükörben.

— Hát most itt vagy, öregem — nézett rá, mintha idegen lett volna, akit ő protegált ide, ennek a kis szobának egyszerű békéjébe. Ő tanult, dolgozott, koplalt azért a másikért, aki álmos szemmel köti a nyakkendőjét ott a tükörben.

— Aztán becsüld meg magad, mert ez már az ú. n. Élet. Itt már nem vagy diák, diplomás ember vagy s a falu szeme rajtad, egyszóval első fellépésed döntő lehet egész életedre... — A fene egye meg — esett vissza újra önmagába, — ezzel a fellépéssel igazán várhattam volna.

Elfordult a tükörtől és minden idegén érezte az új környezet apró, idegen rezduléseit. A tárgyak és szagok most tapogatták az új embert, aki távoli érzések és megszokások vakolatát hordta magán, és ez a vakolat most repedezni kezdett.

Tett-vett céltalanul és gondolatai között vadul hánykolódott a vizsgaanyag, egy-egy baráti arc, utazás, búcsúzás és meg-megállt egy pillanatra, mert lépéseiben ez az új szoba szólt hozzá, és ilyenkor az emlékek megmerevedtek.

Délelőtt templomba kellett mennie, és már ez is dühösítette. — Úgy is mentem volna, de nekem ne irjanak elő ilyesmit. Ez az én magánügyem.

De azért ment. A gazdaság tisztjeinek külön padja volt, közvetlen az oltár előtt és már a bevonulás is felingerelte. A tiszt asszonyok túljátszották a hely komolyságát és előkelő, de áhítatos surranással csúsztak padjukba — mintegy honorálva a figyelmet — s amikor az öreg pap a mise végén először az ő padjuk felé hintette a szenteltvizet, versenyezve buktak meg, kisajátítva a kegyúrnak járó megtiszteltetést.

Az új segédtsízt majdnem elnevette magát s talán jökedve kerekedett volna a falusi sznobság ilyen átérzett megnyilatkozásán, ha nem érezte volna tarkóján a falu szemét. Már a bevonulás is szinte vesszőfutás volt, mert most ő volt az esemény. Az intézőnéről talán azt is tudta mindenki, hogy ma lila „fehérműt” vett fel, s a mérnökne arany hídát kapott a baloldali alsó fogsorán (Miből?...), míg ő csak tegnap érkezett, idegen s a padban — ezt mindenki látta — az intézőnéhez ült közelebb...

És most köti a nyakkendőjét és szidja azt a másikat ott a tükörben, mert a nyakkendő nem sikerült.

— Ugye mondtam, ugye mondtam, hogy ráértél volna hétfőn is a korai vonattal. De nem... te, te stréber. Most aztán mehetsz — búcsúba.

— Délután jegyzőjékhez vagyunk hivatalosak — mondta a főnöke, mikor elváltak — ötkor indulunk.

— De... — akarta mondani, azonban nem szólhatott már, mert a kocsni elrobogott, és mit is mondott volna, hiszen ez nem kérdés volt, vagy meghívás, hanem parancs.

— Most aztán itt vagy, mehetsz jegyzőékhez — fordult el végre tükörbéli barátjától, felvette porköpenyét és már hallotta is a kocsi doromboló közeledését.

*

— A jegyzőné még megjártassa az ugrifüles kislányt — figyelmeztette az intézőné, amikor jegyzőék kapuja előtt leszálltak a kocsiról — hát ehhez tartsa magát és ne vegye észre, hogy nyolcvan kiló...

— Igen — mosolygott elkeseredetten, aztán befordultak egy folyosóra, ahol a poros aktaszag mögül — amint befelé haladtak — előhul-lámzott az ünnepi ebéd hidegülő emléke, szivarfüst és valami tompa zaj, melyből kihallatszott — plum-plumpum! — a zongora basszusa. Aztán kinyílt az ajtó és rájuk esett a borszagú lárma.

— Jaaj...! — mondta magában az új segédtsízt, — jaaj, te állat. Hétfői vonat, te édes, korai hétfői vonat, te elmulasztott és elsietett... — s ezen közben egy kis blazirtsággal bemutatkozott.

— Na-na — gondolta, — a jegyzőné, igaz, hogy hatvanöt kiló, de egy dekával se több s ezt a hatvanöt kilót jól viseli. Egyébként a helyzet rettenetes. A zongora elhallgatott, a társaság körben ült, komolyan, mint egy nagyfőnöki tanács; a megmerevedett témák nekiveselkedő recsegését szinte hallani lehetett, amikor végre egy bajszos ifjú azt mondja a mellette ülő hölgynek:

— ...az állati szervezet semmivel sem alacsonyabbrendű a miénk-nél...

A zongora újra megdördült és egy pár táncolni kezdett.

A segédtsízt végre körülnézhetett. Úgy tett, mintha párt keresne, de nem találta, mert minden hölgy foglalva volt s a régebbi együttesekre áldását adja, amikor megakadt a szeme egy kis lányon, aki a zongora mellett állt. Telt volt és csípőjét ringatta a tánc hullámzása szerint, arca hamvas s a rózsaszínruha kicsit szűk...

— Ej-ha! — gondolta a fiú, — ha tánc közben átölelem, kipattanik az a ruha.

De nem pattant ki.

— Maga az új segédtsízt?

— Én...

— Tudja, hogy én vagyok az egyetlen lány a faluban?

A fiú karja szelíden megrándult a lány derekán.

— Akkor minket az Isten is egymásnak teremtett.

És nevettek.

Az öreg zongora dohogva tömte a szobát és rezegettette az ablakokat; bent szállt a füst, kint a por, mert augusztus volt, és a csordát akkor hajtották haza a legelőről.

*

Ez a por már az ősz felé szállt, az erdő felé, ahol ilyenkor a legnagyobb a csend, mert jóllaktak a fák, álmos a föld, ásítanak az odúk és alig várják, hogy lehúnyhassák szemüket, ha egy sóhajtó alkonyon szítálni kezd a hó.

A portól a hóig csak egy pillanat volt az idő. Szobája most már ismerősként fogadta lépteit, kályhája szinte kezét dörzsölte, ha a téltre és melegre gondolt, az egerek elhallgattak a padláson, ha meghallották mozgását és lámpája az est magányában megsimogatta az arcát:

— Jó így együtt, mi?

Ezek az órák voltak napjainak békés, boldog felvillanásai. Könyvek, emlékek, tervek s a csend hátán motoszkáló egerek a padláson. Az akadémia mámoros éveit ködbe kezdtek borongani, s az idevaló emberek nem jöttek közelebb, mint az első napon. Itt mindenki ellensége volt mindenkinek. Talán nem is ellensége, de lelkiismeretes pontossággal megmárták egymást, ha lehetett, és, miközben agyonetették a vendéget, megállapították, hogy vagy „zabál” — tehát otthon nem eszik eleget, vagy „turkál” az ételben, — tehát gyomorbeteg, azaz rosszmájú, — de hát ilyen beteges volt ennek minden retye-rutyája..., — ha pedig már semmit se lehetett rá mondani, azt mondták, hogy: — Rendes ember, rendez ember, csak hát ugye — iszik...

Az intéző és a mérnök — természetesen — loptak; a kántor — természetesen — részegeskedett és „összeadta magát mindenkivel”; a doktor — természetesen — ezt meg azt küldte a temetőbe, de hát legalább goromba és istentagadó..., a postamester — természetesen — felbontja a leveleket, a jegyző — természetesen — lenyalja a bélyegeket, de hát hogy öltöztetné másként a feleségét, aki — ugye — szóval a főbíró... amikor azt a fegyelmet kellett eltussolni...!

A segédtsízt végighallgatta ezeket a dolgokat egyszer és végighallgatta kétszer s amikor harmadszor hívták, megállt a tükör előtt s azt mondta annak a másíknak:

— Hát bemégy, atyámfia?

— Nem megyek be, atyámfia.

— Nagyon helyes. Látszik is rajtad, hogy beteg vagy, hova mennél? Írsz egy szép kimentő levelet, elül mély tisztelettel, hátul trópusi kézcsókkal és kész.

És nem lett kész.

Nemsokára princípálisa kapott egy névtelen levelet, hogy a felesége és az új ember... jó lesz nyitva tartani a szemét. A segédtsízt nem értette, hogy az intézőék miért költöztek valami jeges magasságba, míg az asszony egy órában — melyről suttogva mondta, hogy ez bizalmas, — bevallotta a levelet.

— ... De azért maga csak jöjjön, úgy mint máskor. Elemér már nem haragszik...

A segédtsízt a másik pusztán lakott, az erdőben, de úgy felkavarodott benne minden, hogy nem is tudta, hogy ért haza. Azonmód botosan, köpenyesen, kalap a szemére vágva állt meg a tükör előtt.

— Mít dühöngsz, te ökör? — nézett az a másik vissza. — Nyugodj meg, Elemér már nem haragszik...

Akkor éjfélig ült az ágya szélén és egy hónapig az irodán kívül nem érintkezett az intézőékkel sem.

— Gögös kutya — terjedt el róla még a szomszéd faluban is, — tisztességes asszonyokat hírbe kever, aztán odébbáll.

A falu tehát kivetette magából, de az a rózsaszínruhás kislány nem felejtette el. Ő-év utolsó délutánján levelet kapott a segédtiszt:

— „...vacsorán nálunk lesz, aztán átmegyünk a jegyzőékhez...”

Forgatta a levelet. Szálkás, kemény betűk, de a betűk mögött puhaság van. És búcsú, és zongora és ilyen messziről már nem is olyan rémes.

— Nézd csak a kis csibét! Most nyolcadikos, de úgy ír... — és megszigorította a levelet.

— Ha valami pacsuliszaga van — nem megyek.

A levélnek csak egy kis fiókszaga volt, valami nagyon távoli, halódó virágillattal.

És most borotvázlik, grimaszokat vág a tükörbe és az a másik vissza.

— Füttyentett a kis gömbölyű doktorlány és te mégy...?

— Mit csináljak?

— Jó lesz vigyázni...

— Hülye! Nézzem itt a gerendákat, Szilveszter-éjjel!

Egész éjjel esett a hó és amikor hazafelé mentek, a kislány karja puha volt és meleg.

— Alapjában véve kedves emberek ezek a jegyzőék, meg a többiek is — mondta a fiú és most úgy is érezte.

— Szeretem a havat — suttogott a lány, — szeretek járni benne.

Aztán már nem szóltak.

Csillag nem volt s a hó még esett egyre-egyre.

*

— Mi volt ez? — kérdezte otthon önmagától és a szemébe nézett a tükörnek, — mi volt ez édes, egyetlen barátom?

A tükör szinte lesütötte a szemét.

— Hajaj...

— Te is érzed?

— Szerencse, hogy elmegy az a lány.

— Hát hiszen majd résen leszünk...

A tükör nem szól semmit, a tükör hallgatott, mert a tükör tudta, hogy résen lenni — nem lehet.

De azért múlt, múlogatott a dolog. A havat elseperték a böjti szelek s a szelek ellustultak a tavasz melegében. Az erdő puhán zsongott már körülötte — amikor egyszer a faluba ment — s a kertekben virágok porát ringatta a nyár. A falu végén a kertész megállította.

— Tessék megkóstolni a cseresznyémet.

Telerakta a kalapját is, más nem volt nála — és elment a doktorékhoz.

— Talán akkor kellett volna résen lenni — gondolta később, ám éppen ott a baj, — vagy az a jó? — hogy olyan ez az állapot, mint az évszakok. Ki tudja megmondani, hol végződik a tavasz és mikor kezdődik a nyár? Minden az Idő-ben van, a mindenben vagy a semmiben, a névtelen végtelenségben és ezen belül nincs kezdet és vég.

Ballagott az úton, a téli havas út nyári ragyogásában. A szíve tele

ezzel a ragyogással, a kalapja cseresznyével és amikor megállt a lány előtt, aki valami liláspiros pizsamában ült a kerti széken cigarettázva, meztelen papucsos lábát lógázva, úgy érezte, hideg, lucskos hernyó mászik a nyár arcába.

És csak állt. Esetlenül, zavarban, kezében a kalap tele cseresznyével, és ez a hölgy, ez az... idegen...

A hölgynek először csak a füle lett piros, aztán az arca is. A fiúból csak úgy áradt az erdő és a föld egyszerűsége. Arcát esők, szelek cserzették s a lány úgy érezte, valami végzetes meztelenség rántja le róla ezt a nem idevaló ruhát is. Felállt, bement a házba.

Amikor kijött, már szoknya volt rajta, nyári blúz, előtte kötény.

— Magának hoztam — mosolyodott el a fiú — és a cseresznyét a kis köténybe öntötte.

Csend lett.

Hátuk mögött az öreg almafáról koppanva hulltak le éretlen, férges kis almák.

— Köszönöm.

*

Hát ilyen volt ez a nyár. Nem is volt tavasza. Összefolyt időtlenség volt benne és ki tudja azt pontosan, mikor érett a gyümölcs? Még maga a gyümölcs sem. Magában érzi a virágot, de a magot is s ami közbül van, csak héj, csak hús, akármilyen zamatos is.

Először csak kéthetenként ment. Aztán hetenként, aztán amikor csak lehetett. Esőben, sárban, szélben, a kis kétkerekű kordé ott kattogott az erdei úton, s az öreg ló bólongatva húzta a kordét:

— Bizony, bizony, bizony...

A göncöl rúdja néha lefelé hajolt már, az erdőből éjfélutáni párákat lehelt a keserű avar, a sötétből róka szeme leselkedett, s a kis kocsi csak ment, ment. És néha megállt az öreg ló, mintha azt mondta volna:

— Most fékezni kell.

— Elfelejtettem — öreg lovam, — elfelejtettem, hogy itt vagyunk a meredeknél. Mostanában mindent elfelejtetek. Mi lesz ebből okos, öreg lovam?

A ló sóhajtott és belefeküdt a hámba.

— Mi lesz ebből — nézett otthon a tükörbe — édes, öreg barátom, mondd, mi lesz?

— Elveszed.

— Mire, te hülye!? Te becstelen gazember, a segédtiszi fizetésre? A kilátástalanságra... te csaló hazug... vagy azt hiszed a szeretőd lesz?

— Kuss! Elveszed...

Körülnézett, hogy mit vágjon a tükörbe, és szeme egy kis virágcsokron akadt meg.

— Édes kis Virágom...

— Na látod.

*

Az öreg doktor nem törődött az ügyvel. Az öreg doktor saját kollektikus hangulatai között hintázott, a könnybelábadó ellágyulástól az égrengető üvöltésig. Könnybelábadt, ha soha meg nem történt vadászkalandokat mesélt, és üvöltött, ha valami környékről való asszony azt akarta, hogy valahogyan ne legyen gyereke. A helybéliek már tudták, hogy az ilyen kívánságra égszakadás, földindulás következik, de egy-egy ismeretlen asszony még elkövette ezt az ügyetlenséget és ilyenkor rengett a ház, de a csemetének most már, élve vagy halva, meg kellett születni, mert az öreg doktor számontartotta.

A doktor egyébként állandó pénzzavarokban uszkált és a segéd-tiszt, — aki az uradalmi előlegeket kiutalta — egyszer meg is jegyezte: — Kár azokat a menyecskéket elküldeni, Doktor bácsi...

A doktor arca lila lett a dühtől.

— Öccsém... — és lepittyedt az ajka, amint az öccsém két csé-vel kimondta, — öccsém, jegyezze meg magának, hogy orvosi etika és eskü is van a világon. Jónapot!

— A pénzt ne hagyja itt, Doktor bácsi.

Az öreg megfordult és a pénzt felmarkolva lehiggadt egy kicsit.

— Aztán máskor ne beszéljen marhaságokat.

A segéd-tiszt nem sértődött meg.

— De hiszen Doktor bácsi atheista. Mi értelme van akkor az eskünek?

— Ehhez az Istennek semmi köze!

— Nem is lehet, ha egyszer nincs... — kajánkodott a fiú és békítőleg megsimogatta a doktor combvastag karját, aki már megint kezdett dühbe gurulni s rövidesen csak annyit mondott:

— Szamár!

— A vita kezd elfajulni, Doktor bácsi, meg egyoldalú is, megadom magam.

— Meg ám — dörögött az öreg hazafelé, de nem nekem, hanem annak a taknyosnak, de hiszen majd annak is megmondom a magamét. Ez okból nagy zacskó cukorkát vásárolt és lehetőleg mérges krákogással tette a lánya elé.

— Ez meg a tiéd, és most takarodj a szemem elől.

— Isten — fújta maga elé a cigarettafüstöt a rendelő magányában — Isten! A te istened a lányom, az övé meg te vagy. Egy egészséges hím és egy kívánatos nőstény... én meg egy vén szamár vagyok, úgy beszélek a lányomról... de majd megtáncoltatom én ezt az Ipsét. Igen? Jól van! Odaadom a lányom, de előbb be a rendelőbe, barátom! Vetközni! Ti megússzátok Tiszát, Dunát, aztán kellene az én tiszta kis lányom...

Ezen aztán elkomolyodott.

— Istenem — hogy eljár az idő.

*

De a vetköztetésből nem lett semmi. A fiú sohse tudta meg, hogy neki vetközni kellett volna. Karácsonykor hazament és megbeszélte szü-leivel a dolgot.

— Érre az állásra nem házasodhatok, de többfelé kérvényeztem.

— Te tudod, fiam.

Kevés beszédű család volt ez nagyon.

— A lány református, de a gyerekek, ha lesznek, az én hitem követik. Apja katolikus.

Sóhajtó, felszabadult csend.

— Segítsen benneteket az Isten.

Ezt az apja mondta, anyja nem szólt, csak bölintott s a hang ott maradt a levegőben.

— Isten...

Ezen gondolkodott még hazafelé is. Talán nem is gondolkodott, csak megült benne a szó, mint valami távoli, bizonytalan bizonyosság. Apját érezte benne, az elődök végtelen sorát, a létet érezte, a vágyat, a szerelmet s most mindez egy lett ezzel a szóval és nem tudta szétválasztani őket.

Behúzta magát a szánkóba, mert suhogva szakadt a hó, és a szán hangtalanul ringott az út medrében. Csak a szél sírt a kopasz fák közt és a csengők csengtek elől valahol, mintha az utast hazafelé hívogatták volna. A takaró alatt valami régi lószagú, bőrszagú meleg, Emlék-meleg; gyerekkori utazások régi melege.

— Ha én úgy tudnék hinni, mint az öregek — gondolta, — milyen egyszerű lenne minden! De hát hova lett a régi hit? A mesék és lehetetlenségek, a törpék és óriások, az ég és az elmúlt karácsonyok betlehemes hite? Bizony, ellobbantak a régi fények és nincs mit meggyújtani már.

A lovak csengője most beszélgetni kezdett a falakkal, beérték a faluba. A hó itt puhábban esett, és tűnődő gondolatai lassan felmelegedtek. Közeledett a doktorék háza. Éjfél elmúlt már, alusznak régen, esik a hó, tél van és álom, vajjon gondolnak-e rám? Mereven nézte azt az egy ablakot, mely visszazérett rá és világosság lobbant fel havas szemöldöke alatt, egyszer-kétszer-háromszor. Aztán elmaradt a falu, de ez a fény előtte szaladt, összeolvadt régi fényekkel, melegen szaladt szívébe a vér s a lehetetlenségek üszkös szemetét háta mögé csapta a szél.

*

Azt mondta otthon, hogy többfelé kérvényeztem és ez nagyon is igaz volt. Valami öngyilkos tehetetlenségben, mértéke vesztett tántorgásban rothadt az ország és a diplomának annyi értéke sem volt, mint amennyit a papír ért, amire nyomták.

— Van valami összeköttetése?

Nem, a fiúnak nem volt összeköttetése. Vasárnap délután kérvényeket írtak menyasszonyával és a következő vasárnapokon együtt olvasták fel az elutasító válaszokat. Közben lassan este let, reménytelen árnyakkal, s a leány megsimogatta a fiú kezét.

— Majd csak megsegít bennünket az Isten.

— Egy miniszteri protekció többet érne — csikorgott a fiú, de már meg is bánta. A sötétség fullasztó lett, rettenetesen szegény és üres. De

nem szolt többet s a lány se vigasztalta, Ez volt az első eset, hogy konok, tehetetlen harag bénította meg őket, és hallgatásukkal bántani akarták egymást és az egész világot.

*

Aztán újra tavasz jött és a tavaszban szerelmüknek szinte eszméletlen lángolása. Most már a fiú nem nézett a tükörbe, nem kérdezett senkit és semmit. Feszült gyűlölettel kerülte az embereket, akik legjobb esetben is csak közömbösek voltak. De együgyű örömeik égi lángolással tudtak égni és egy-egy virág felett eltanakodtak, hogy leszakítsák-e. Egyszer aztán a lány egész halommal tépte az útmenti virágot. A fiú csak nézte.

— Nem lesz sok?

— Nem.

Hazafelé ballagtak már a szőlők között. Valahol egy harkály kopogott és a zsongó csendben csak a méhek meleg döngése szállt. Puha és csendes volt az út, de tétovázó; aztán egyszerre mintha célja és értelme lett volna mindennek; a lány a nagy csokor virággal odarokkadt az útmenti fészület térdeplőjére.

A fiú csak állt, elnézte megcsuklott vállát, csillogó haját és úgy érezte, a szíve fájdalmasan mezítelen lett és fájdalmasan őszinte. Fel emelte a fejét, az öreg keresztre nézett s ekkor úgy érezte, minden jó és szép és szereti az egész világot.

*

Aztán írták tovább a kérvényeket. „Alulírott, azon tiszteletteljes kérelemmel járulok”... stb. Közben a szőlő elvirágzott, a búza beérett és tele szájjal búgni kezdtek a cséplők. Az öreg doktor kelekótyának minősítette a lányát, aki kálomista létére fészület előtt térdel — mondják a falusiak — és fantasztának a segéd tisztet, aki kérvényeket firkál, holott nyomdában is elkészíttethetné a sémát és csak a hiányzó részeket kellene kitölteni. Így: „Alulírott, azon tiszteletteljes kérelemmel járulok nagyságod, méltóságod, nagyméltóságod (a nem kívánt rész törölendő) színe elé...” Az öregnek különösen ez a „színe elé” tetszett viharosan.

— Öccsém, azaz fiam, ha így tisztelhetem, én már belenyúltam egy-két ilyen nagyságos fickónak a hasába, de pocskék színük volt, a szagukról nem is beszélve.

A fiatalok nevettek és a kérvények készültek tovább. Mielőtt azonban hozzáfogtak volna, a fiú most már mindig megkérdezte:

— Jézuskánál volt?

— Persze.

— Akkor jó.

Sőt néha már ő hozott harangvirágot az erdőről, és sárga vízililiomot a patak mellől.

— Vigyük fel, amíg el nem hervad...

És egyszer jött egy levél. Lapos, szürke, érdektelen kinézésű, de amikor a fiú kinyitotta, hintázni kezdett a szoba és falai elsüllyedtek.

Mégegyszer elolvasta és mégegyszer.

— Dolgom lenne a faluban — mondta principálisának.

— Tessék, de ma nem tudok kocsit adni.

— Nem baj.

A doktoréknál már feküdni készültek és valami kesernyés hangulat lebegett az asztal felett.

— Van állás!

És azt hitte nyakába ugranak az örömtől, de csak a kislány szeme villant fel. Az öreg doktor valamit dörögött, és elment a rendelőbe, a doktorné azonban azt mondta:

— Itt az ideje, eleget beszélnek a faluban...

— Anyukának a falu fontos és nem mi!

— Hallgass!

A fiú csak most vette észre, hogy viharba került és alig tudta ki-nyögni, hogy ő azt hitte, hogy öröm...

— ...Eleget jár ide! — csattant fel az asszony és szeme hisztériás ködbe borult, — eleget! Ez a szerencsétlen egyetemre mehetett volna, ahelyett a kapuban ólalkodik, mint egy cseléd, és a pléhkrisztus előtt csuszkál.

A fiú szíve hideg lett, dermedt és most egyszerre ellenséges. Most, hogy megbántották a pléhkrisztust, egyszerre a magáénak érezte és ölni tudott volna érte. Mi történt ezzel az asszonnyal? Eddig csupa türelem volt és megértő jóság és most egyszerre: pléhkrisztus?

— Hát...

A lány felkelt és megfogta kezét.

— Jöjjön, szívem, ez most már, úgy látszik, csak ránk tartozik.

Leültek az öreg almafa alá, ahova még kivetődött a lámpafény és csak arra rezzenek fel, amikor becsapódott az ajtó. Sötétben maradtak.

— Na látja, — keseredett el a lány, — sötétben hagytak bennünket, most aztán tehet a „cseléddel“ azt, amit akar — és hangtalanul el-sírta magát.

A kertben augusztusi csend simogatta a fákat, a bokrok alatt egy-egy szentjánosbogárka kék parazsa nézte egyszemével a sötétséget. A tejút sötét ragyogása leereszkedett, és néha rothadt alma tottyant a földre. Elzsibbadt a világ és józan hűvössége megmosdatta őket.

— Holnap utazom — mondta a fiú — és ha a pokolbéli Sátán ott a gazda, akkor is elfoglalom azt az állást.

*

Ez az út megint olyan volt, mint mikor idejött. Ismeretlen táj, ismeretlen érzések, új hangjai az útnak és időnek. Váróterem-szag, vonat-szag, megsavaanyodott tegnapi verejtékpárája a vonat ablakán.

— Fellépés — gondolta, — könyök, és magabiztos kijelentések. Egy kis nagyképűség nem árt. Igen — bölintott magának elkeseredetten, mert tudta, hogy merev lesz és szétrebbenő gondolatai közül alig tud majd összefogdosni egy-két kevésbé fürgé szót.

Csak nézte a tájat. Hegyek jöttek, kopár nagy legelők, őszre kopt, gyérfüvű síkság és közepén nagy kőfeszület.

— Uram — gondolta a fiú, — felejtsd el, amit mondtam a miniszterről és légy te az én miniszterem..., — aztán megdöbönt.

— *Milyen aljas vagyok! Most kell, most tudok kérni; ha amulett volna a zsebemben, talán azt fogdosnám, mert kell valami..., mert el-esett vagyok. Utálat!

De azért nézte a feszületet, ameddig látta.

*

És erről az útról később se tudott sokat mondani. Elindult valahova és másnap este már újra haza érkezett. Doktoréknál még világosak az ablakok s most újra elhatározta, hogy fölényes lesz. Majd ő megmutatja! Majd ő megmondja! Pléhkrisztus?...

És nem mondott semmit.

A lámpa körül aranyló béke — a pletykahordta viharok nyoma sincs, — az arcokon várakozó jószág, és a szemek felsütöttek, mint a nap.

Mert mit is mondhatott volna, hiszen menyasszonya már átölelte, hogy szólni sem tudott, csak éppen annyit, hogy:

— Megvan!... A lakást átalakítják... és még ebben az évben meg kell nősnöm, mert kosztot nem tudnak adni.

*

De ez az este megmaradt emlékezetében, minden percében élesen kiformálva. Az öreg doktor végül is kizavarta lányát a konyhába, meghatott műpatáliával, felesége pedig csendesén könnyezett az asztalnál, míg egyszer csak szimatolni kezdett és arca egyszerre szigorú lett:

— Jézus! Ezek valamit odaégettek...

Aztán ott ültek a rendelőben az Após és a Vő, mert az öreg doktor becitálta, mondván, hogy a férfiaknak most külön megbeszélőnivalójuk van.

— Gyujtson rá, fiam.

Rágyujtottak és nézték egymást, az öreg veregette cigarettáját, holott nem volt azon egy szikra hamu sem.

— Hát igen... — mondta aztán, — hát igen... — és ezzel vége is volt a megbeszélésnek.

*

Azután csak képek, melyek úgy maradtak meg emlékeiben, mint meleg fellobbanó kiáltások.

Orgonaszó... égnek a gyertyák... megcsókol egy fényes feszületet, melyet egy öreg kéz tart, gratulációs zürzavar... lakodalmi asztal és mindvégig feszült, csak emlékeiben kibontakozó boldogság.

Utoljára néz a vén tükörbe és alig ismeri meg azt a másikat.

— Hát emberek lettünk, öreg legény, azaz, hogy férjek?

Az a másik egy kicsit komiszkodik:

— Az első fellépés, fiam, az első fellépés...

S ebben a rángatózó kavarodásban először neveti el magát, önmagátalált nevetéssel:

— Eredj a fenébe!

*

Aztán elszakadt a kocsi a háztól, a tájtól, a kerttől, az almafáktól és elszakadtak egy kicsit önmaguktól is.

— A feleségem. Ez a lány itt mellettem, a feleségem. Tegnap idejöttem és azt mondtam: „Az Isten is egymásnak teremtett bennünket”.

— Szólt a zongora, amikor ezt a kislányt átfogtam, feszes, rózsaszín ruhájában és...

— Az Isten is... —

Isten?

— Azt hiszem, igen.

*

S az idő kövei maguk közé kapták a két embert. Megörölték a nász lobogását és összetörték az ellenkező gondolatok külön utait; sebeket adtak egymásnak, és megújult szerelemmel gyógyíttatták azokat, amikor az ökörnyálás telefondrótok egyszer csak zengeni kezdtek, mint amikor a hajnal melengetni kezdi alattuk a síneket.

— Kis leány — duruzsoltak a drótok, — mindketten egészségesek.

Az öreg doktor döbbenetn nézegette a sürgönyt és önkéntelenül számolni kezdte a hónapokat — mert olyan hamar elröppent az idő, — de aztán meglegedetten zárta a fiókjába a nevezetes papírt.

— Rendben van. Ámbár hiszen koraszülött is lehetett volna, ami az első gyerekeknél előfordul. Furcsa ugyan, hogy többnyire csak az elsőknél, de erről még nem csináltak statisztikát, pedig érdekes lenne...

*

Furcsa hang a sürgönydrótoknak ez a hárfás zengése és — azt mondják — semmi közülük az üzenethez, amely bennük szalad. Többnyire bánatosan zúgnak, hiszen több is a bánat a világon, mint az öröm és az emberek már csak olyanok, hogy a rosszat — a nagyon rosszat — megtáviratozni muszáj, míg az örömet éppen csak hogy lehet, de nem muszáj. A drót azonban ezzel nem törődik; nem tudja mi szaladgál benne, csak zúg-búg és nem törődik azzal se, ha ilyen hírek mennek:

— Apuka azonnal jöjjön, tüdőgyulladás.

— Holnap érkezünk — kopogtak vissza a drótok és ezen a napon szokatlan zengést műveltek, ámbár hiszen tavasz volt és böjti szelek nyargaltak a hegyhátakon és a hónyomta, aszottfűvű legelőkön.

— Meggyógyul?

— Fiam, én nem vagyok Isten. Meggyógyul, ha a szíve kibírja. És úgy látszott, hogy nem bírja ki. A napok mind nagyobb lázt hoztak és mind rosszabb szívet. Már alig beszélt, azt is csak ritkán.

A kert kivirágzott, a bokrok kizöldültek, bent pedig a szobában életre-halálra folyt a harc. Az öreg doktor néha elővette az injekcióstüt:

— A szívet segíteni kell...

Egyébként ült a kertben feleségével és nem szólt semmit, cigarettázott, kövér arca fáradt és sárga volt.

Egy reggel a beteg intett az urának s látszott rajta, hogy ez a mozdulat körülbelül minden ereje.

— Meg akarok győzni... — aztán ájulásba esett.

A doktor ideges lett és a homlokán kidagadtak az erek.

— Nem engedem meg! Semmiféle komédiát nem tűrök, semmi izgalmat, de nem is gyónatják meg, hiszen kálomista...

Most már az anyós is közbeszót: Én nem vagyok katolikus, de ha gyónni akar, hát menjen, fiam. Nincs az a pap a világon, aki ezt megtagadhatná.

Nem is volt.

Tulajdonképpen nem is gyónás volt ez, csak töredék suttogás a fullasztó csendben, a cibórium koccanása s a férj arcán végigfolytak a könnyek, amikor letérdelt s fejét a tenyerébe hajtotta.

— Uram, ne vedd el!

Aztán csak ketten maradtak s az est árnyai döbbenetes nagyra nőttek a sarkokban.

*

Este a beteg altatót kapott s ettől elaludt, de a sok virrasztásban elaludt mindenki. A férj a szomszéd szobában vergődött nehéz álmokban és elmúlt már éjfél, amikor kicsattant az ajtó s anyósa tántorgott be:

— Meghalt! Keljen fel, meghalt...

Berohantak. A beteg fejénél égett a lámpa, a mozdulatlan arc nyugodt volt és karjai a takarón, mint az ólom.

— Kicsi! — kiáltotta valami rekedt hördüléssel.

A beteg kinyitotta szemét és látszólag csodálkozott a lenge társaságban, még egy kicsit mintha el is mosolyodott volna.

— Olyan jól aludtam, miért vertek fel? És Apuka... — apjára nézett, azzal újra lecsukta szemét.

Az öreg doktor keze reszketett, amikor lánya pulzusát óvatosan kitapogatta és meghőmérőzte.

— A krízis elmúlt! Hagyjátok aludni...

S amíg átmentek a másik szobába, újra összeszedte magát.

— Mit rémitgeted az embert? — támadt feleségére.

— Olyan mozdulatlan volt, nem is lélegzett...

— Azért nem kell kiabálni...

— Jól van — mosolygott az asszony szemét törölgetve, — de most már húzd fel az alsónadrágod másik szarát is, vagy vesd le az egészet.

*

Megint egy év. A sürgönydrótokon szalad az idő, az árnyékok körbejárnak, az óramutatók összerakják a napokat, s a napok szétfolyanak a hetek és hónapok országútján.

— Apátok betegeskedik — jött a levél s a fiatalok utaznak. Egy-egy ismerős tájnal megszólalnak:

— Emlékszik?

És elgondolkodnak és nem a tájra gondolnak. Végre az asszony kiböki:

— Apukának nem szólunk, ugye?...

A férfi megvonja a vállát:

— Én nem szólok.

— Milyen beteg voltam, ugye?... Talán nem is szabadna.

— Ahogy az Istent akarja! — tör ki a férfi és kinéz az ablakon.

mert most mást kellett volna mondani, és szidja magát, hogy még mindig tétova és lagymatag.

— Szóval az öregektől felutazunk Pestre — folytatja az asszony, — rendbetétem magam, aztán két-három év múlva nem bánom... jöhet a fiú...

A férfi hallgat. A vonat kattog, s a kattogásban tagadás van:

— Nem... — nem-nem... — nem...

Az öreg doktor ráncos arcán sárga a bőr, nem cigarettázik, nehezen beszél.

— Bizony, fiam, nem sok van vissza. Orvos vagyok, hát tudom.

— Majd megsegíti Apukát az Isten...

Az öreg keserű lett egy kicsit.

— Ne felejtse el, fiam, hogy én ki vagyok közösítve...

— Ami nem egészen úgy van, mert a lánya katolizált. Az ok egy része megszűnt...

Az öreg elgondolkodott.

— Nem is buta gyerek maga, fiam és — ha ez maguknak megnyugvás — majd beszélök a pappal. Nagyon rendes kis káplánunk van, — és jókedvűen totyogott át a rendelőbe, ahol egész délelőtt fiókjait rakosgatta.

— Béküljön ki az öreg úr a maga vallásával — mondta a fiú anyósának, — ez is hozzájárul, hogy összeszedje magát.

— Igaza van, fiam, de most hívják ebédelni.

Az öreg doktor azonban már nem ebédel. Íróasztala rendben, a kulcs még himbálódzik a záron, helyén a kopott sztetoszkóp és ő arcra borulva az asztalon, nyugodtan, mintha aludna.

*

Temetés után Pestre készülődnek a fiatalok. Az asszony könnyes szemmel jár-kel a rendelőben és minden mozdulatában azt a régi kislányt idézi, azt a rózsaszínruhásat.

— ... ezt neked hoztam és most takarodj a szemem elől...

Mondta ezt valaki?...

A férj ott ül az íróasztalnál és tétován kihúzza a középső fiókot. Néz, néz, az arca megrándul és a szeme elkerekedik.

— Jöjjön ide!

A nagy fiók egészen üres s a fiók közepén ott van egy régi, elsárgult, agyonforgatott, kis diák-imakönyv.

Halálos, kusza, vágató csend, mintha a szomszéd szobában még ott lenne a ravatal, mintha az öreg doktor ordítana valahol, mert valaki nem akar gyereket, mintha az egész világ reszketve várná ennek a filmnek homálybaszakadó, felszabadult végét.

Az asszony falfehér, kinyújtja kezét és megcsókolja a foszlós kis könyvet. A férfi fölkel nehézkesen és súlyosan, mintha most végleg talpra állt volna.

— Nem megyünk sehova. Haza megyünk!

Az asszony forgat a könyvben, aztán felnéz.

— Ne kiabáljon, Szívem, én is azt akartam mondani.